

Wat kan de overheid doen om de luchtkwaliteit te verbeteren?

Door: Milieudefensie, 21-09-2017

De rechter heeft geoordeeld dat Nederland zo snel mogelijk overal aan de Europese luchtkwaliteitsnormen moet voldoen. Ook mogen er geen maatregelen genomen worden die de luchtkwaliteit verslechteren op locaties waar dat mogelijk tot nieuwe normoverschrijdingen leidt. De overheid mag zelf bepalen welke maatregelen zij neemt, zolang maar aantoonbaar is dat de normen op de kortst mogelijke termijn worden behaald. Wat kan de overheid doen om het vonnis uit te voeren? Milieudefensie zet het op een rijtje¹. Met veel van de maatregelen die we noemen kan je meerdere vliegen in een klap slaan: ze verbeteren niet alleen de luchtkwaliteit, maar ook de leefbaarheid in steden en van gebieden rond veehouderijen en snelwegen. En de uitstoot van CO₂ wordt verminderd.

Veel knelpunten (locaties waar de lucht te vervuild is volgens de wet) liggen langs drukke binnenstedelijke wegen of nabij veehouderijen. Daarom lijkt het logisch om alleen maatregelen op lokaal niveau te treffen. Echter, het Rijk kan ook veel doen om de luchtkwaliteit 'generiek', dus overal, te verbeteren. Dan wordt de luchtkwaliteit in het hele land beter en daar heeft iedereen profijt van. Ook wordt het voor gemeenten dan makkelijker om de normen te halen. Het is dus essentieel dat zowel Rijk als provincies en gemeenten maatregelen nemen om luchtvervuiling tegen te gaan.

Wat kan het Rijk doen

- Fors investeren in bereikbaarheid met openbaar vervoer (OV) en (snel)fietspaden.
- Stoppen met investeringen die verdergaande automobiliteit stimuleren, zoals wegverbredingen en nieuwe snelwegen.
- Schoner (woon-werk) verkeer fiscaal stimuleren en fiscaal voordelige leaseregelingen voor vervuילend vervoer afbouwen.
- De verkoop van nieuwe voertuigen op fossiele brandstoffen binnen enkele jaren verbieden.
- Gereden kilometers eerlijker beprijzen: hoe meer je rijdt en hoe vervuilerder je auto is, hoe meer je betaalt.
- De maximumsnelheid omlaag brengen: geen 130 km/u wegen meer. Overal 100 km/u en 80 km/u op alle ringwegen.
- Consistent beleid voeren om schonere auto's, bussen, vrachtwagens, etc, te stimuleren
- Scooters op verbrandingsmotor verbieden.
- Alle 'sjoemeldiesels' verplicht terugroepen en op kosten van de autofabrikant laten aanpassen om de buitensporige vervuiling van deze auto's terug te dringen.
- Vervuiling door scheepvaart, luchtvaart en industrie inperken, bijvoorbeeld door milieuzones en beprijzing van uitstoot.
- Stoppen met het fiscaal stimuleren van onduurzame biomassa, geen import van biomassa voor verbranding en verbranding van Nederlandse biomassa alleen onder streng gereguleerde omstandigheden.
- Houtstook aanpakken door duidelijke en handhaafbare regels.
- Reductie- of saneringsplan voor de intensieve veehouderij opstellen en (laten) uitvoeren. Een reductieplan betekent bijvoorbeeld het afkomen of opkopen van varkens- en pluimveerechten en van fosfaatrechten bij melkveehouderijen.
- Huidige milieuvergunningen voor veehouderijen strikt handhaven en streng optreden bij overschrijdingen.
- De beschikbare financiële middelen binnen het MIRT (Meerjarenprogramma Infrastructuur, Ruimte en Transport) ook openstellen voor ruimtelijk beleid.
- In Europa pleiten voor streng bronbeleid voor nieuwe voertuigen, alsmede aanscherping van de emissie-eisen voor mobiele werktuigen (heftrucks, tractoren, aggregaten, etc) en scheepvaart.
- Kolencentrales sluiten en fors investeren in duurzame energie.

¹ De genoemde maatregelen hebben allemaal aantoonbaar en bewezen positief effect op de luchtkwaliteit. Het is echter niet mogelijk voor Milieudefensie om de exacte effecten van individuele maatregelen of een combinatie daarvan op de luchtkwaliteit door te rekenen. Daarvoor zijn modellen nodig, die bijvoorbeeld het RIVM beheert.

Wat kunnen gemeenten doen

- Toewerken naar autoluwe steden met autovrije binnensteden, die bereikbaar zijn door een combinatie van goed en betaalbaar OV, fietsinfrastructuur, comfortabele wandelpaden en elektrische (deel)auto's. Daar worden steden ook een stuk leefbaarder van! Eerste stappen hiernaartoe voor een snel effect:
 - investeringen in ruimte voor fietsers en wandelaars;
 - milieuzones voor de meest vervuilende auto's;
 - congestieheffing: vervuilend vervoer moet betalen bij betreden van de stad. De opbrengsten kunnen gaan naar duurzamere mobiliteitsopties.
- Hogere parkeertarieven invoeren (bijvoorbeeld in ruil voor lagere OV kosten). Verbod op touringcars in de binnenstad. Parkeren buiten de stad en verder met OV of elektrisch vervoer.
- Alleen uitstootvrije taxi's toelaten in de stad.
- Investeren in duurzaam deelfervoer, zoals elektrische deelauto's en een goed systeem van deelfietsen, die aansluiten op belangrijke bestemmingen en OV knooppunten.
- Schone stadsdistributie: alleen nog maar elektrisch en veel efficiëntere belading van voertuigen.
- Investeren in kortere afstanden tussen woningen, recreatie, winkels en werk.
- Bij nieuwe wijken zorgen dat de bereikbaarheid primair met fiets en OV wordt gerealiseerd. Ook overige woningbouw concentreren rond OV knooppunten.
- Geen vergunningen geven voor zeer vervuilende schepen, zoals grote cruiseschepen, om in binnenhavens aan te meren.
- Milieuzones instellen voor vervuilende tweewielers, rondvaartboten, mobiele werktuigen, etc.
- Houtstookoverlast aanpakken.
- Vergunningen weigeren voor bedrijven met megastallen (kippen, varkens pluimvee) bij uitbreiding of nieuwe vestiging.

Wat kunnen provincies doen

- In alle concessies (aanbestedingen) voor regionaal vervoer eisen dat het wagenpark emissievrij is.
- Investeren in snelle fietspaden tussen gemeenten. Handhaving van bestaande milieuwetgeving intensiveren.
- Woningbouw concentreren rond OV knooppunten.
- Het uitrusten van binnenvaartschepen met SCR katalysatoren subsidiëren (deze katalysatoren verlagen de uitstoot van stikstofoxiden).
- Reductie- of saneringsplan opstellen en uitvoeren voor de intensieve veehouderij.
- Geen vergunningen meer verlenen voor nieuwe of uitbreiding van bestaande megastallen.
- Bestaande milieuvergunningen van veehouderijen streng handhaven en optreden bij overschrijdingen.

Wat moet vooral niet gebeuren

- Waar niemand iets mee opschiet, is als vervuiling wordt 'uitgesmeerd'. Verkeer moet niet omgeleid worden naar andere wegen die nu nog rustig zijn. Megastallen moeten niet verplaatst worden, zodat de lucht er elders viezer op wordt. Ook dingen als snelwegoverkappingen of filtersystemen zijn uiteindelijk alleen maar symptoombestrijding. Helemaal uit den boze is uiteraard het kappen van bomen langs drukke wegen waar de normen worden overschreden, (met als argument dat de uitstoot dan beter verwaait en ergens anders terecht komt). Wij willen beleid waar de totale vervuiling mee wordt teruggedrongen. Alleen daar schiet onze gezondheid en het milieu iets mee op.
- Nederland en Nederlandse steden moeten voor iedereen bereikbaar zijn. Op dit moment is dat nog niet zo: omdat het grootste deel van onze infrastructuur en financiering wordt gestoken in automobiliteit, zijn bepaalde gebieden onbereikbaar voor mensen zonder auto. Daardoor zijn er groepen mensen met minder verplaatsingsmogelijkheden. Dat noemen we ook wel vervoersarmoede en dat vinden wij onrechtvaardig. Door te investeren in betaalbaar en dekkend OV en relatief goedkope vervoersmiddelen zoals de fiets, maken we Nederland ook voor deze groep mensen bereikbaarder. Aan de andere kant zijn er mensen die bijvoorbeeld minder valide zijn en een auto nodig hebben, of die af en toe niet zonder auto kunnen, bijvoorbeeld voor hun werk. Ook voor hen moet bereikbaarheid gewaarborgd zijn.